

rychle reaguje konsum na cenu, je viděti na řadě příkladů, že všude tam, kde se cena nemění a kde tedy při poklesu ostatních cen a při poklesu důchodu její reálná výše stoupá, objevuje se značnější pokles konsumu než tam, kde cena klesá. Právě tento pokles cen, někdy značnější než pokles nominálního důchodu, to je podle autora, který umožňuje širokým vrstvám lidí, připraveným buď vůbec o možnost výdělků, nebo se značně zmenšenou možností výdělkovou, překonat krizi bez ohrožení života, kterého bychom se jinak musili obávat. Je však tragedií hospodářské logiky, že týž pokles na druhé straně krizi vyvolává a prodlužuje. I ve spotřebě jeví se vliv krise velkými přesuny, které jsou pro léta 1929—34 tak příznačné. Vybírání úroků a úspor, nasazující s velkou prudkostí v posledních dvou letech, rychlý pokles národního důchodu ukazují podle Hejdy, že jsme na pokraji vyčerpání. Nemůžeme v celku počítat s dalším pronikavějším poklesem cenové hladiny; neboť tato bude ve svém celku spíše na vzestupu, než aby klesala, jak vidíme na obratu, který nastal ostatně již v r. 1934. Blížíme se tudíž, praví autor, onomu kritickému bodu, kdy důchody ani ve svém průměru nebudou stačit na udržení existenčního minima. Československé hospodářství, svojí strukturou závislé na exportu, tak jako málokteré jiné, nemůže počítat se zotavením dříve, dokud nebude obnoven světový obchod; leč právě tyto vyhlídky jsou však minimální. A Hejda uzavírá: „Má-li se dělat správná konsumentská politika — a to je podle mého soudu jediná možnost trvalého oživení výroby — je třeba především znáti konsum v jeho rozsahu i kvalitě“ (str. 70).

Pečlivá Hejdova studie, opatřená německým resumé a doplněná výběrem nejdůležitější literatury, zasluhuje vši pozornosti.

A. Klimt.

ANTONIO GRAZIADEI: LE CAPITAL ET L'INTÉRÊT (CRITIQUES AUX THÉORIES DE MARX). Les Éditions Rieder, Paris, 187 str., 1935.

Přihlížíme-li k dřívějším spisům tohoto autora, z nichž zvláště vyniká kniha *Les variations de la rente et la propriété de la terre*, vydaná v r. 1933 v Paříži (Édition Rieder), shledáváme, že jeho kniha o kapitálu a úrocích jest organickým článkem plánované publicistické činnosti, která sleduje vědecké probádání určitého výseku národního hospodářství, totiž kapitálu a různých forem důchodu. Autor se nikdy nevyhýbá problémům, zvláště sociálním, které s tímto hospodářským fenomenem souvisejí, ba on je přímo vyhledává. S vášnivou přímo důkladností a s mistrnou deduktivní logikou rozebírá, kritizuje, potírá neb uznává nejrůznější teorie k projedávaným otázkám se vztahující. A to jsou právě vlastnosti, které činí poslední jeho dílo životným a praktickým zejména pro nás, kdy v nejbližší době začneme s úpravou úroků, poněvadž — abych užil slov autorových — úroky jsou jednou ze složek, které udržují hospodářskou rovnováhu, přizpůsobují se době a jsou jejím reliéfem.

Graziadei v podtitulu své knihy ohlašuje kritiku Marxových teorií o kapitálu a úrocích, ale ve skutečnosti věnuje největší pozornost teoriím Böhm-Bawerkovým, poněvadž jej hluboká vzdělanost tohoto více láká než Marxova hospodářská nedomyšlenost; uvádí a kritizuje množství teorií jiných (Cassel, Senior, Turgot, Pareto, Thünen, Fisher, Jevons, Clark, Marshall atd.).

Nejzajímavější myšlenky tohoto díla jsou následující: Zjevy hospodářské nedají se vysvětlovati bez zřetele k organizaci sociální a k motivům psychologickým, které zejména působí na problém úrokový. Úrok sám jest cena za možnost získání a použití kapitálu, při čemž různost rizika hraje podstatnou roli. Působí zde též síly organiso-

vané kolem vlastnictví, ať již soukromého neb kolektivního, na něž má rozhodující vliv úprava hospodářsko-právních poměrů. Výše úroková jest nejdůležitějším činitelem ve vývoji a orientaci moderního hospodářství. Kapitál se nereprodukuje sám, ale lidskou prací. Úspory pocházejí od tříd bohatých a ne chudých a rovněž ne od těch, kteří mají pevné příjmy, nýbrž od osob samostatně hospodařících. Úspory jsou vznikem soukromého bohatství, ale důležitějšími jsou práce, podnikání a — velké náhody. Tyto okolnosti působí též vzrůst neb pokles úspor. I psychologická povaha úspor jest různou, působí buď újmu neb radost. Dle účelu půjček rozeznáváme produktivní a spotřební. Důvod úroků z půjček spotřebních nepodařilo se Marxovi vysvětliti, poněvadž jej vysvětluje jen víceprací. Zákon poptávky a nabídky neuplatňuje se ohledně výše úrokové. V nejdůležitějších kapitálových střediscích (Londýn, Paříž, New-York, Berlín) od roku 1879. úrokové sazby klesají, ač financování drah, kolonií, vynálezů atd. vyžaduje ohromných kapitálů. Pokles úrokové sazby nemá vlivu na tvoření a vzrůst úspor.

Bohatost myšlenek — často originelních — a jejich odůvodnění, opravňuje knihu, aby i u nás jí byla věnována důkladná pozornost. Dr. V. Ptsecký.

BIBLIOGRAFIE.

ČESKÁ.

- BASCH (A.). — Hospodářská struktura a hospodářská politika Německa. V Praze, kom. Řivnáč 1935. 31 str. 550.
- BEJL (J.). — Než válka započne. (Ochrana hranic a vnitrozemí.) Praha, Věd. ústav voj. 1935. 61 str. 16—.
- BORSKÝ (L.). — Vůdcové lidstva a jeho svůdci. Základy biopolitiky. Praha 1934. 220 str. 36—.
- COUFAL (O.). — Hospodářská politika Austrálie. V Praze, kom. Řivnáč 1935. 25 str. 450.
- ČERVINKA (E.). — Odluka státu od církví. V Praze, Volná myšlenka 1935. 77 str. 6—.
- FELBER (V.). — Řád mravní a hospodářský. Praha, kom. Melantrich 1935. 205 str. 25—.
- FRIČ (J.). — WEINGARTL (V.). — Základy plánování v lesním hospodaření. V Písku, Čsl. matice lesn. 1935. 112 str.
- FÜLÖP-MILLER (R.). — Vůdcové, snílci a rebelové. V Praze, Vilímek 1935. 489 str. 80—.
- GRISOGONO (P.). — Jugoslavie sjednocená. V Praze, Máj 1935. 132 str. 19—.
- HAMPL (A.). — BĚLINA (J.). — Z krise ven. Praha 1935. 47 str. 1—.
- HEJDA (J.). — Krise a spotřeba. V Praze, Soc. ústav 1935. 86 str. 6—.
- HEJNÝ (J.). — Dnešní Mandžusko. V Praze, Orient. ústav 1935. 64 str. 5—.
- HERYNK (A.). — Je klerikální nebezpečí? A co proti němu. Praha, Svaz nár. osvob. 1935. 14 str. 020.
- HODÁČ (Fr.). — Deset úkolů Národního sjednocení. Praha 1935. 29 str.
- HODŽA (M.). — Články, řeči, štúdie. Sv. VII. Slovensko a republika. Bratislava, Kinografie 1934. 434 str.
- HORÁK (J.). — Etokracie, řád dobra: Dobro všem! Praha 1934. 37 str. 3—.
- HOŘEJŠÍ (J.). — Kulturní politika československá. Praha 1935. 45 str.
- HOŘEJŠÍ (J.). — Jak studovat. 2 vyd. n. upr. Praha XII., U Riegrových sadů 18, nákl. vl. 1935. 238 str. 36—.
- HURT (J.). — Rečnictví v teorii i v praxi. Praha, Všehrd 1934. 120 str.
- CHALUPNÝ (Em.). — Národní filosofie československá. Díl. I. Národní povaha československá. V Praze, kom. Melantrich 1935, LXXIX — 256 str. 50—.
- CHMELAŘ (J.). — Polská menšina v Československu. V Praze, Orbis 1935. 109 str. 18—.
- JINDRA (Fr.). — Čsl. strana národně socialistická a zemědělci. Praha 1935. 37 str.
- JANKOVEC (V.). — ŠMÝD (B.). — VOZKA (J.). — Hospodářství v diktaturách. Praha, Svěcený 1935. 114 str. 9—.
- JIZERSKÝ (J.). — Národní sjednocení ve světle pravdy! Praha, Svaz křesť. zeměd. 1935. 8 str.
- KOVÁŘ (V.). — Veřejná žaloba proti Národnímu sjednocení. Praha, Svaz nár. osvob. 1935. 15 str. 050.
- KROUSKÝ (O.). — Společnost pro svobodné volby. Praha, Program 1935. 37 str. 2—.